

100 שנה למלחמת העולם הראשונה

הפתעה טקטית היא לא תרופת פלא

באביב 1918 יצא צבא גרמניה למתקפה גדולה אחרונה בחזית המערבית והפעיל בה טקטיקת לחימה חדשנית. זו הנחילה לו הישגים התחלתיים גדולים, אך לא את ההכרעה שהוא קיווה להשיג

חיילים גרמנים בחפירות במלחמת העולם הראשונה | צורת הלחימה החדשה של הגרמנים הייתה מבוססת על ניצול הצלחות מקומיות והותירה חופש פעולה רב בידי הפיקוד הזוטור. היא שמה דגש על עקרון הרציפות. כוחותיהם הונחו לשמור על מגע רצוף עם האויב בלי לתת לו הפוגה, ובתוכניות ההתקפה הודגש שאין להן יעדים טריטוריאליים ספציפיים

באביב 1918 יצא צבא גרמניה - בפעם האחרונה במלחמת העולם הראשונה - למתקפה גדולה בחזית המערבית כדי להשיג הכרעה לפני שהכוחות האמריקניים, שהחלו לזרום לצרפת, יטו את הכף לרעתו. המתקפה הייתה מורכבת מסדרה של התקפות שערכו הגרמנים בזו אחר זו. בניגוד לציפיותיהם ולהערכותיהם, נתקלו הגרמנים באויב נחוש ומאורגן, שלמרות המכות הראשונות שספג, לא יצא מאיזונו והצליח להחזיק מעמד. במרכז המאמר הזה נבחנת השאלה מה קורה לכוח תוקף שמופתע מיכולת ההגנה והעמידה של יריבו.

המאמר מבוסס הן על מקורות ראשוניים - ובהם יומני המבצעים של יחידות שהשתתפו בלחימה באביב 1918, ספרים שהן הוציאו לאחר המלחמה, יומנים אישיים של מפקדים ושל חיילים - והן על מקורות משניים: מחקרים היסטוריים. המאמר מתמקד בחטיבה 9 הדרום-אפריקאית ובכוחות אנזא"ק - מה שמאפשר לבחון את קרב ההגנה שניהלו בעלות הברית בכמה גזרות. המאמר מחולק לארבעה חלקים: הרציונל של המתקפות הגרמניות ב־1918, מבצע מיכאל, מבצע גאורגטה ולבסוף סיכום ומסקנות.

תורת הלחימה החדשה של הגרמנים

סופה של המתקפה הבריטית בנובמבר 1917¹ ויציאת רוסיה מהמלחמה יצרו לצבא גרמניה חלון הזדמנויות שבו יכול היה לזום מהלך התקפי כדי להשיג הכרעה בחזית המערבית ובכך גם במלחמה כולה, לפני הגעת כוחות אמריקניים משמעותיים.² הפיקוד הגרמני - בראשות הרמטכ"ל פילדמרשל פאול פון הינדנבורג וראש המטה שלו גנרל אריך לודנדרוף - העריך כי השינוי הצפוי במאזן הכוחות מחייב את צבא גרמניה לזום מערכה התקפית בחזית המערבית כדי להשיג הכרעה מהירה.³

ההכנות למתקפה, שהחלו בחורף 1917-1918, כללו את ארגונו מחדש של החי"ר הגרמני. בין השאר הוקמו כמה דיוויזיות סער מיוחדות שצוידו טוב יותר מהדיוויזיות הרגילות וגם אומנו בטקטיקות לחימה חדשות.

מהבחינה החומרית, זכו פלוגות הסער לתוספת משמעותית - מעבר לתקן הרשמי - של כלי נשק מסייעים: מקלעים קלים וכבדים, מרגמות ולהבזורים.⁴

אבל השינוי המשמעותי באמת היה תורת הלחימה החדשנית של יחידות הסער. התורה הזאת, שנקראה "התקפה במלחמת חפירות" (Der Angriff im Stellungskrieg), פורסמה בינואר 1918 ושילבה בתוכה את לקחי הלחימה בחזית המערבית והמזרחית. החידוש בתורת

אייל ברלוביץ'
קמ"ב צבאות המערב בתוה"ד

הלחימה הזאת היה העיקרון כי יש להתמקד בהבקעת קווי האויב בנקודות מפתח ולא בכיבוש עמדותיו לאורך גזרה רחבה.⁵ יחידות הסער הגרמניות אומנו לתקוף במפתיע, ברציפות ובאינטנסיביות את הנקודה החלשה ביותר בקווי האויב בסיוע אש ארטילרית מסיבית.⁶ וכך נערכה התקפת סער גרמנית טיפוסית: כיתת סיור נעה מאחורי מסך אש מתגלגל, ומשימתה הייתה למצוא נקודות תורפה בקווי האויב. כ־200-250 מטר מאחוריה התקדמו יחידות הסער, ומאחורי אלה נעו כוחות חי"ר רגילים. לאחר שכיתת הסיור הייתה מזהה נקודת תורפה בחזית, היא הייתה מכוונת לעברה אש ארטילרית מסיבית (באמצעות קציני קישור ארטילריים שהתלוו לסיירים). עם הפסקת אש הסיוע - מיד אחרי נפילת הפגז האחרון - היו חיילי הסער מסתערים על עמדות האויב וכובשים אותן. לאחר שהייתה נוצרת פרצה רחבה מספיק בחזית, היה כל המהלך הזה חוזר על עצמו: יחידת הסיור הייתה מאתרת נקודות תורפה בקו ההגנה השני ופועלת לריכוך באמצעות הכוונת אש ארטילרית, ומיד בעקבות הסיירים היו נעות יחידות הסער. יש לציין שהסיוע הארטילרי לא הסתכם רק במסך אש מתגלגל שנע לפני כוח הסיור; אש ארטילרית כבדה הונחתה גם על עמדות אויב שסמוכות לנקודת ההבקעה כדי לשתקן.⁷

תורת הלחימה החדשה של הגרמנים שמה דגש על עקרון הרציפות (הכוחות הונחו לשמור על מגע רצוף עם האויב בלי לתת לו הפוגה), ובתוכנית ההתקפה הודגש שאין להן יעדים טריטוריאליים ספציפיים: הכוחות הונחו לפרוץ את קווי ההגנה - לא חשוב היכן - ולהתקדם לאורך הנתיב שבו ההתנגדות היא הקלה ביותר. חיילי הסער של הגל הראשון הונחו לא להתעכב על כיבושן של עמדות חזקות, אלא לבודדן ולהשאירן לחיילי הגל השני או השלישי. תורת הלחימה החדשנית הזאת הייתה מבוססת אפוא על ניצול הצלחות מקומיות והותירה חופש פעולה רב בידי הפיקוד האוטר.

הפיקוד הגרמני העריך שניסיונות הבקעה מרובים בטכניקה הזאת בחזית רחבה יבלבלו את האויב בכל הנוגע לכוונות התוקף.

בתוכניתו של לודנדרוף להתקפה בחזית המערבית, שכונתה "מבצע מיכאל", יושרו העקרונות המופיעים בספר "לוחמת חפירות". בתוכנית ניתנה עדיפות לשיקולים הטקטיים - רוחבה ועומקה של הפרצה במערך ההגנה של האויב - על פני השיקולים האסטרטגיים

בשני שלבים: קודם כול להפריד בין הכוח הצרפתי לכוח הבריטי באמצעות הבקעת התפר ביניהם ולאחר מכן להדוף את חיל המשלוח הבריטי לאזור החוף ולכתרו שם. השיטה שנבחרה להשגת היעד הזה הייתה התקפת פתע. כדי להשיג הפתעה עשו הגרמנים מאמצים גדולים כדי להסתיר את הכוחות שהם ריכזו לקראת המתקפה. נוסף על כך הם הרגילו את האויב לפעילות אינטנסיבית מול הגזרה שנבחרה להבקעה באמצעות הנחתתה של אש ארטילרית בעוצמות משתנות ובאמצעות התקפות הטעיה רבות לפני יום ה'ע' ובמהלכו.

הכוח התוקף קיבל פקודות להקפיד על שני עקרונות פעולה:

1. **איסדר מאורגן.** הפיקוד הגרמני שאף לשמור על ערפל בנוגע למטרת ההתקפה וליעדיה באמצעות קיום מגע רצוף עם הכוחות הבריטיים - בלי לאפשר להם "להרים את הראש" - ובאמצעות תורת הלחימה והטכניקה הייחודית שפיתח של מתן חופש פעולה לכוחות לקבוע את כיווני ההתקפה בהתאם להתפתחויות בשטח. המתכננים הגרמנים העריכו שהמפקדים לא יצליחו למצוא את מרכז הכובד של ההתקפה הגרמנית - שהרי אין בכלל מרכז כובד כזה - והדבר יחיש את נסיגתם מהחזית.
2. **פריצה ולא כיבוש.** הכוחות התוקפים קיבלו פקודה לפרוץ את קווי האויב ולהתקדם במהירות לעומק המערך של האויב ולא לבזבז זמן על כיבוש יעדים

1. החפירות הראשון.
 2. במקביל לריכוך אמור היה חלק מהארטילריה להיות מקודם לחזית כדי שתוכל לפגוע במטרות עומק כמו מפקדות, שטחי כינוס וצומתי תחבורה ראשיים.
 3. שיתוק ארטילריית היריב.
 4. בידוד קו המגע.
 5. ייצור מסך אש מתגלגל - כדי לסייע לכוחות שבחוד החנית.
 6. מתן סיוע אש לכל שאר יחידות הרגלים.
- מיד לאחר כיבוש קו החפירות הראשון אמורה הייתה הארטילריה להתקדם בצמוד לכוחות הסער כדי לשמור על תנופת ההתקפה.¹⁵
1. לקראת מתקפת האביב ריכו צבא גרמניה 76 דיוויזיות חי"ר (מול חזית שעליה הגן כוח בריטי שמנה 28 דיוויזיות בלבד), יותר מ-6,000 תותחים ויותר מ-1,000 מטוסים. רוב הכוח - 50 הדיוויזיות של ארמיה 2 ושל ארמיה 18 - נערך באגף המרכזי והדרומי מול ארמיה 5 הבריטית בפיקודו של גנרל הוברט גו

- ספציפיים. לכן נקבע שההתקפה תהיה בחזית רחבה, ולא ייעשה ניסיון לכבוש את מוצבי האויב.¹³
3. **כוחות ומשימות.** קבוצת הארמיות בפיקודו של נסיך הכתר הבווארי רופרכט כללה את הכוחות הבאים: ארמיה 2 בפיקודו של גיאורג פון דר מרוויץ (Georg von der Marwitz), ארמיה 17 בפיקודו של אוטו פון בלוב (Otto von Below) וארמיה 18 בפיקודו של אוסקר פון הוטייר (Oskar von Hutier). כל המפקדים הבכירים וראשי המטות שלהם היו בעלי ניסיון רב שאותו צברו בזירות לחימה שונות. אולם מאחר שלא הוגדרו יעדים ספציפיים לכוחות התוקפים, קבע לודנדרוף שהוא ינהל ישירות את הלחימה ולא מפקדי הארמיות.¹⁴
 4. **תוכנית האש.** תוכנית האש של המתקפה הביאה לידי ביטוי את הכוונה לאפשר לכוחות בשטח לקבוע את נתיבי התקדמותם. אלה היו עקרונותיה:
 1. ריכוך ארטילרי קצר ומסיבי, בין היתר באמצעות פגזי גז, של קו

הגרמנית הייתה העיר ארמנטייר (Armentières). ארמיה 4 הגרמנית בפיקודו של גנרל ברטרם סיקסט פון ארמין (Bertram Sixt von Armin) קיבלה את המשימה לתקוף דרומית לעיר, ואילו על ארמיה 6 בפיקודו של גנרל פרדיננד פון קוואסט (Ferdinand von Quast) הוטל לתקוף מצפון לעיר. גם הפעם הייתה לגרמנים פתיחה מוצלחת, אך עד מהרה בלמו אותם הבריטים בזכות לחימה עיקשת ותגבור מהיר של נקודות מפתח באמצעות הנעת כוחות מגורה לגורה. אפילו עלה בידי הבריטים לצאת להתקפות נגד מקומיות.¹⁷ תוצאות ההתקפה השנייה היו קשות לגרמנים: הם ספגו 239 אלף נפגעים - הרגוים, פצועים ונעדרים - בלי להשיג את יעדיהם.

מבצע מיכאל - "האויב החל לירות גז עם עלות השחר"¹⁸

ארמיה 5 הבריטית בפיקודו של גנרל גו נשחקה במהלך ההתקפות הבריטיות של 1917 והועברה לגורה שנחשבה רגועה יותר, בקצה הדרומי של המערך הבריטי. מתקפת האויב "תפסה" אותה עוד לפני שהשלימה את תהליך השיקום שלה שכלל החלפה של כמעט כל מפקדיה ולוחמיה והכנסת שינויים מבניים בחטיבות ובדיוויזיות שלה. גנרל גו קבע את מפקדתו בעיירה נסלה (Nesle), כ-26 ק"מ דרומית לסנט קוונטיין. כוחות הארמיה¹⁹ היו ערוכים - בהתאם לפרק ההגנה בתורת הלחימה הבריטית - בשלושה מרחבים: מרחב קדמי (Forward Zone), מרחב הלחימה (Battle Zone) והקו האחורי (Third Line). הימים שקדמו להתקפה הגרמנית התאפיינו בהרעשות ארטילריות גרמניות ובפשיטות ליליות של הכוח הבריטי. ההיסטוריה של ארמיה 5 מתארת את המהלומה הארטילרית הגרמנית בפתיחת המבצע באופן הבא:

"בהתחלה, במשך שעתיים, חיפשו התותחנים הגרמנים את הארטילריה שלנו. אחר כך השתנתה פעולת הארטילריה שלוש פעמים: רבע שעה היא הפגיזה את הקו הקדמי שלנו בגז מדמיע ובפגזים נפיצים, לאחר מכן היא הפגיזה במשך רבע שעה את התותחנים שלנו ואת המרגמות. לאחר מכן במשך 145 דקות ניסו כל קני הארטילריה, שלא הופעלו נגד הארטילריה שלנו, לפגוע בביצורים ובהגנות המיוחדות²⁰ של החי"ר שלנו. נוסף על כך, מאות מרגמות, כבדות, בינוניות וקלות, השתתפו בקרשנדו של אש מכוונת. המרגמות הקלות החלו 'לנבוח' חצי שעה לפני שמסך האש החל להגיע לעמדותינו הקדמיות, משם לעמדותינו האיתנות שבעורף [העמדות הקדמיות] ומשם מערבה".²¹

(Hubert Gough). שאר הכוח הגרמני - ארמיה 17 - נערך באגף הצפוני מול ארמיה 3 הבריטית בפיקודו של גנרל ג'וליאן בינג (Julian Byng).

המתקפה הגרמנית בצרפת בין 21 במרס ל-18 ביולי 1918

כאמור, יעד העל של מתקפת האויב הגרמנית היה לתקוע טריז בין בעלות הברית, לבדוד את הכוח הבריטי ולאחר מכן לתקוף לכיוון צפון-מערב כדי להכניעו.

המתקפה - ששם הקוד שלה היה "מבצע מיכאל" - החלה ב-18 במרס בירי ארטילרי על יעדים שונים שמחוץ לאזור ההבקעה המתוכנן. מטרת הירי הזה הייתה להסיח את דעת המגינים מהמקומות שבהם תיכננו הגרמנים להבקיע את החזית.

במהלך היום הראשון להתקפה הקרקעית - ב-21 במרס - לא הצליחו מרבית היחידות הגרמניות להשיג התקדמות משמעותית ואף ספגו אבדות כבדות - יותר מ-10,000 נפגעים. זאת למרות ערפל כבד שמנע מהבריטים לראות את הכוחות שמתקדמים מולם. אולם בארבעת הימים שלאחר מכן הצליחו הגרמנים להדוף את הבריטים לאחור לאורך כל החזית. ההישגים הגדולים ביותר של הגרמנים היו בדרום החזית שם על בידיהם להדוף את הבריטים למרחק של 64 ק"מ.

בעקבות ההצלחה הלא צפויה בדרום הורה לודנדרוף לארמיה 2 לרכז שם את המאמץ העיקרי. אולם למרות המכות הקשות שספג הכוח הבריטי עלה בידיהם לצאת להתקפת נגד ב-29 במרס. זו בלמה את התנופה של המתקפה הגרמנית, והיא הסתיימה רשמית ב-5 באפריל. הגרמנים אומנם נותרו עם הישגים טריטוריאליים, אך לא השיגו את מטרתם העיקרית: להפריד בין צבא צרפת לחיל המשלוח הבריטי ובוודאי שלא עלה בידיהם להשיג הכרעה במלחמה.

בתחילת אפריל שוב תקף צבא גרמניה את חיל המשלוח הבריטי - בהתאם לתפיסה האסטרטגית שגובשה לקראת מתקפת מרס ובאותו המתווה הטקטי. ההתקפה השנייה - ששם הקוד שלה היה "מבצע גאורגטה"¹⁶ - נערכה בין 9 ל-29 באפריל מצפון למרחב שבו נערך "מבצע מיכאל". היא כוונה נגד שלוש ארמיות בריטיות: מס' 1 בפיקודו של גנרל הנרי הורן (Henry Horne), ארמיה 2 בפיקודו של גנרל הרברט פלאמר (Herbert Plumer) וארמיה 4 בפיקודו של גנרל הנרי רולינסון (Henry Rawlinson).

לודנדרוף קיווה לדחוק את הכוחות הבריטיים אל ערי התעלה ובדרך הזאת להפריד אותם מבעלי בריתם הצרפתים. במוקד ההתקפה

ממלחמת העולם הראשונה הסיקו הצדדים הלוחמים שני לקחים:

1. לחידושים טקטיים יש תאריך תפוגה קצר מאוד. בתחילה ניתן

להשיג באמצעותם הישגים, אך עד מהרה לומד אותם היריב. 2. כאשר

החזית ארוכה, והתוקף מפעיל מאמץ מרכזי, יכול המגן להעביר כוחות

מגזרות רגועות לעבר המאמץ המרכזי ולנסות לבלום אותו

את הלחימה הבריטית נגד הגרמנים במהלך "מבצע מיכאל" ניתן לחלק לשני שלבים: נסיגה וייצוב הקו.

השלב הראשון: נסיגה

החטיבה הדרום-אפריקאית (שהייתה חלק מדיוויזיה 9, קורפוס 7, ארמיה 5) קיבלה הוראה לאייש את המרחב הקדמי ואת מרחב הלחימה בבוקר 21 במרס בשעה 4:30. ההפצה הגרמנית, שכללה שילוב של פגזים נפיצים ושל פגזי גז, גרמה לאבדות כבדות בקרב אנשי החטיבה שהחזיקו את הקו הקדמי. ההתקפה עצמה החלה - בחסות הערפל - בשעה 8 בבוקר ונתקלה בהגנה עיקשת של מי שלא נפגעו בהרעשה.

בשעה 10:15 החלה ההתקפה הגרמנית על אזור יער גוש (Gauche Wood) בצפון הגזרה של ארמיה 5 ודרום הגזרה של ארמיה 3, שם איישה את העמדות פלוגה ב' הדרום-אפריקאית (ראו מפה בעמ' 68). הפלוגה, שאליה סופחה מחלקת מרגמות, איישה ארבע עמדות הגנה. ההתקפה הגרמנית החלה בחסות ההרעשה הארטילרית והערפל. בהתחלה תקפו הגרמנים את העמדה המזרחית וכבשו אותה לאחר שכל חייליה נהרגו או נפצעו. בשלב השני התגנבו הגרמנים לעבר העמדה הצפונית ולאחר שהתקרבו אליה תקפו וכבשו אותה ובאופן דומה כבשו עמדה נוספת שהייתה בחלק המזרחי של המערך. גם שתי העמדות האלה נכבשו לאחר שכל חייליהן נהרגו או נפצעו.

באותו השלב הבין מפקד הפלוגה, סרן גרנט גרין, שהוא מוקף משלושה צדדיו והחל לסגת מערבה לעמדה האחרונה של הפלוגה, שהייתה בקרחת יער. עקב כך החליט מפקד החטיבה, גנרל פ"ס דאוסון, לירות "אש על כוחותינו" שבקרחת היער כדי למנוע מהגרמנים לתקוף את הכוח הנצור.

לאחר נסיגת הדיוויזיה ששכנה מדרום, שהייתה שייכת אף היא לארמיה 5, נותר האגף הדרומי חשוף. מפקד החטיבה החליט לסגור את הפרצה והורה לכוח של רגימנט 4 של החטיבה הדרום-אפריקאית לקבל אחריות על הגזרה. לאחר התקפת-נגד קצרה בסיוע כוחות מדיוויזיה 21, סגרו אנשי החטיבה את הפרצה.²²

לאחר 11:00 בבוקר התפוגג הערפל, ומטוסים גרמניים החלו להפציץ את האזור הקדמי של החטיבה. בצהרי היום הורתה ארמיה 3 על נסיגה כללית בגזרתה. הכוחות ביצעו את ההוראה הזאת באופן מיידי, למעט הכוח באזור יער גוש.²³ במהלך שלושת הימים שלאחר מכן, שבמהלכם איבדה החטיבה הדרום-אפריקאית כ-900 איש, כולל מרבית מפקדי הפלוגות של החטיבה, היא נאלצה להילחם כאשר אגפה הדרומי חשוף. ב-22 במרס נכבשה העמדה האחרונה שבה החזיקה פלוגתו של סרן גרין, והוא נהרג.²⁴

במהלך 24 במרס תפסה החטיבה הדרום-אפריקאית, שמנתה באותה העת 500 איש בלבד, חלק מהחזית השולטת על יער מריאר (Marrieres) באותה הגזרה, ואילו הגרמנים שלטו על רכס שנמצא מזרחית לקו ההגנה של הדרום-אפריקאים. חיילי החטיבה קיבלו פקודה להחזיק את הקו בכל מחיר ולחמו שלושה ימים ברציפות. ביום שבו תפסה החטיבה הדרום-אפריקאית את הקו, ב-10:00 בבוקר, היא ביקשה להפגז את הרכס הגרמני. בטעות החלו תותחים בריטיים להפגז את החטיבה עצמה. לאחר שתוקנה הטעות, הופגזו הגרמנים, עד שהתותחים הבריטיים הוסגו לאחר בגלל ההתקפה הגרמנית. לאחר שהחלה ההתקפה הגרמנית, תיכננה דיוויזיה 35 הבריטית להקים

קו הגנה בעורף החטיבה הדרום-אפריקאית כדי לאפשר לה לסגת במקרה הצורך, אולם התוכנית לא יצאה לפועל. ההתקפה הגרמנית אילצה את הכוחות שמסביב לחטיבה הדרום-אפריקאית לסגת, והיא כותרה.²⁵ מפקד החטיבה כתב ביומנו: "עדיף בהרבה שניפול בעודנו נלחמים מאשר לא נעמוד במשימתנו. נסיגה תהיה נגד כל המסורות של השירות".²⁶ החטיבה, שבה נותרו פחות מ-100 לוחמים כשירים, נכנעה באותו הערב של 25 במרס כיוון שאזלה לה התחמושת.²⁷

השלב השני - ייצוב החזית

במהלך הנסיגה של ארמיה 3 נוצרה פרצה בין קורפוס 6 לקורפוס 5 שלה וכן בינה לבין ארמיה 4 באזור אמיאן (Amiens). ב-25 במרס הוטל על הדיוויזיה הניו-זילנדית לסתום את הפרצה בין שתי הארמיות. הפקודה שניתנה לדיוויזיה הייתה להגן על צידו המערבי של נהר האנקרה (Ancre). כדי לבצע את המשימה ערכו הניו-זילנדים כמה התקפות-נגד עד שייצבו את הקו מחדש. עד תום המתקפה הגרמנית, ב-5 באפריל, הדפו הניו-זילנדים כמה התקפות גרמניות, אך כדי לשמור על חזית רציפה הם נסוגו כמה קילומטרים מערבה.²⁸

לאזור הקרבות הוחשו - נוסף על הדיוויזיה הניו-זילנדית - גם שתי דיוויזיות - 3 ו-4. על דיוויזיה 3 בפקודו של גנרל ג'ון מונש הוטל להגן על ציר קורבי-בריי (Corbie-Bray) בדרום הגזרה של ארמיה 3. בפקודתו מתאר מונש את אופן הפעולה של הגרמנים: "הבוש...²⁹ מוצאים פרצות מאוד מוהר. הם מקרבים את המקלעים ויורים בהם אש אגפית. חיל הרגלים שלהם מחכה 600 יארדים (מאחור) עד תחילת ההפעלה של המקלעים".³⁰

על חטיבה 4 האוסטרלית הוטל לסתום את הפרצה בין הקורפוסים של ארמיה 3. החטיבה הוצבה בסביבות העיר הבוטון (Hebuterne). ב-26 במרס היא תפסה את עמדותיה שלה וב-27 במרס החלה להגן עליהן מפני התקפות גרמניות חוזרות ונשנות. בעוד שבימים היא הדפה את התקפות הגרמנים, בלילות היא הוציאה סיורים אלימים בקרבת קווי הגרמנים. ב-28 במרס תקפו הגרמנים את גדוד 15 של החטיבה, ואחרי שהגדוד הדף את ההתקפה הוא יצא להתקפת-נגד מתואמת עם כוח מניו-זילנד. במהלך הימים עד לתום הקרבות ניהלה חטיבה 4 האוסטרלית קרבות הגנה והתקפות-נגד.³¹

ב-5 לאפריל הפסיקו הגרמנים את התקפותיהם. מתיאור הדברים עולה שהטקטיקה הגרמנית החדשה הצליחה להפתיע את חיל המשלוח הבריטי בעוצמתה וביעילותה. בשלב הראשון של ההתקפה נשחקו היחידות המגינות, והובקע המערך הבריטי, אך רוח המגינים לא נשברה. לודנדרף, סיכם את המבצע במילים הבאות: "מבחינה אסטרטגית לא השגנו את מה שקיוונו שנוכל להשיג בעקבות האירועים של 23, 24 ו-25 במרס".³²

מבצע גאורגטה: 9-29 באפריל 1918

לאחר שהסתיים "מבצע מיכאל" החל חיל המשלוח הבריטי להחליף את היחידות שעמדו מול המתקפה הגרמנית ביחידות מגזרות אחרות, שבהן לא הייתה לחימה, וביחידות חדשות שאך זה הוקמו.

החטיבה הדרום-אפריקאית הוקמה מחדש ב-1 באפריל, הוצבה בגזרה של ארמיה 2 באזור רכס מסין (Messines) והוכפפה לדיוויזיה 19 שהייתה חלק מקורפוס 9 בפקודו של גנרל המילטון גורדון. הדיוויזיה

מתקפת האביב הגרמנית ב־1918 אכן הביאה לקיצור המלחמה - אך לא באופן שתיכנן לוזנדורוף. היא כילתה משאבים רבים של צבא גרמניה ושיכנעה את הפיקוד הגרמני העליון שאין ביכולתו לנצח במלחמה

את החטיבה הראשונה - בגזרה המרכזית ואת החטיבה השנייה בדרום הגזרה שלה.³⁴

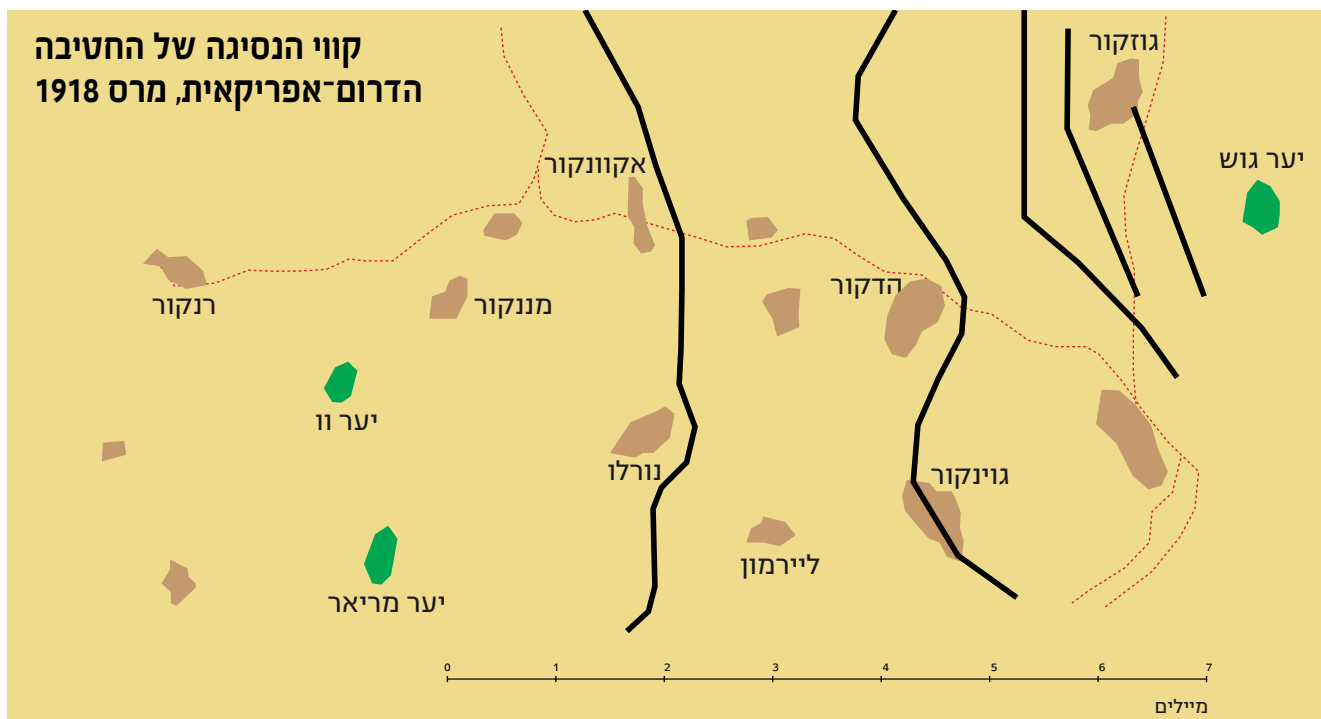
הגדוד השלישי של החטיבה הראשונה התמקם באזור תחנת הרכבת של שטראזל (Strazeele), מזרחית לעיר (ראו מפה בעמ' 65). במהלך הקרב לתפיסת עמדות ההגנה היו לגדוד אבדות. ב־15 באפריל תקפו הגרמנים את גזרת הגדוד. להתקפה קדמה הפגזה על עמדות הגדוד, על המפקדה שלו ועל קווי התקשורת שלו. ההתקפות הגרמניות על העמדות הדרומיות של הגדוד, שנערכו בשלושה גלים, נהדפו ברובן, אולם הגרמנים הצליחו לכבוש עמדה אחת - מה שאילץ את הגדוד השלישי לסגת כדי לייצב את הקו. על כיבוש העמדה הגיבו האוסטרלים באש ארטילרית מדויקת שהשמידה את העמדה ואת הכוח הגרמני שבה. בשעה 10:30 ערכה פלוגה ב' מתקפת־נגד והצליחה לכבוש את העמדה מחדש. בשעה 12:30 הדף הגדוד השלישי מתקפה גרמנית נוספת.

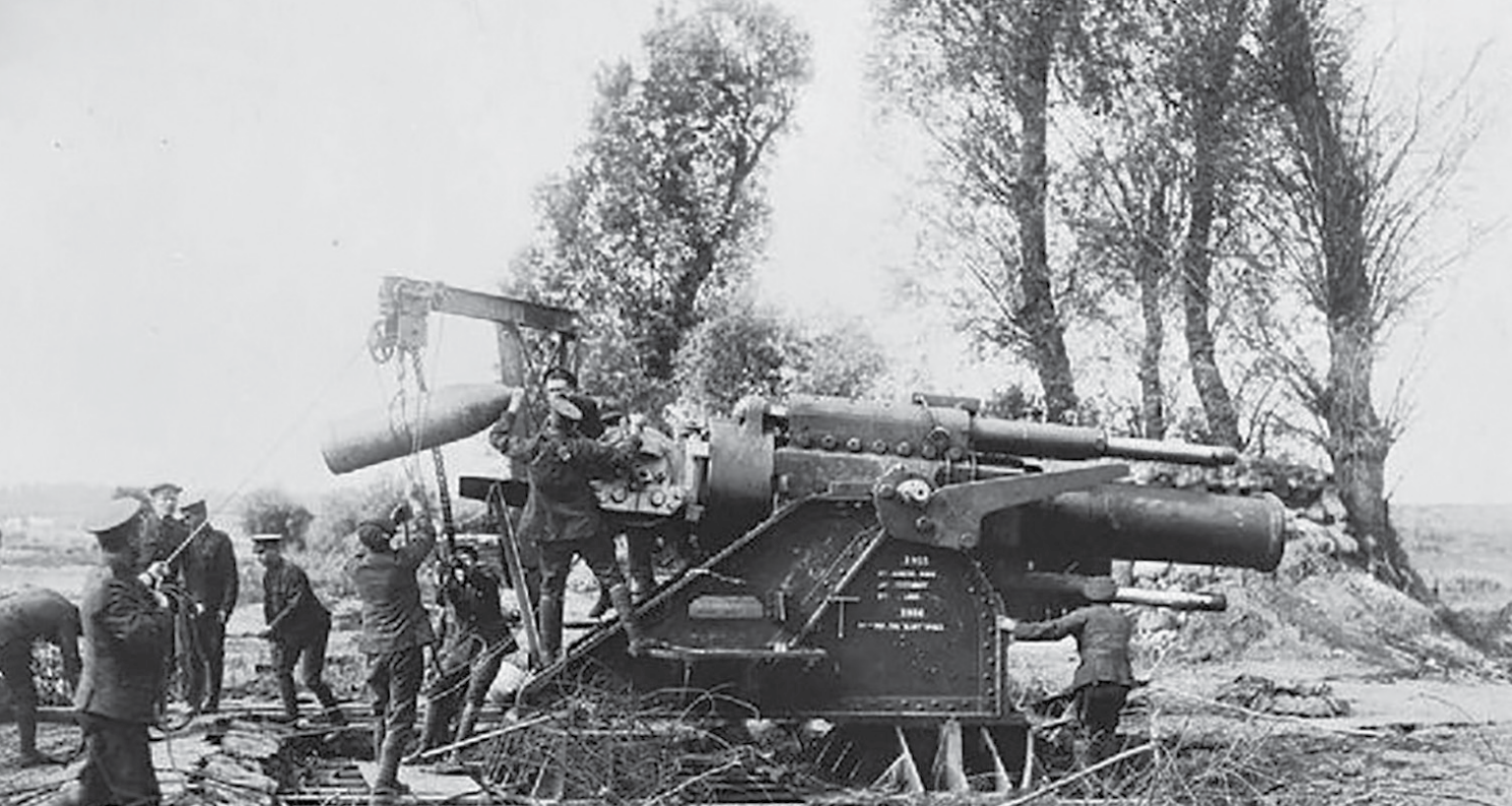
במהלך הימים שלאחר מכן לא תקפו הגרמנים באותה הגזרה, אלא הסתפקו בהפגזות ארטילריות.³⁵ יומן המבצעים של הגדוד מתאר את הטקטיקה הגרמנית: "זה נראה שהם מתכוונים להבקיע דרך המקום החלש ביותר לאחר שהם בחנו את כל הקו שלנו".³⁶ במהלך 12 באפריל התמקמה בעיר שטראזל חטיבה 2 (של הדיוויזיה האוסטרלית מס' 1) ומרגע הגעתה הופגזה בפגזי גז ובפגזים נפיצים.

תיכננה לכבוש את הצד המזרחי של הרכס. ההתקפה החלה ב־9 באפריל, וקדם לה סיוע ארטילרי דל מאוד. הכוח הדרום־אפריקאי הצטרף למחרת להתקפה.

ב־11 באפריל פתחו הגרמנים במתקפת־נגד שאילצה את הדרום־אפריקאים לעבור להגנה. במשך 30 שעות של הגנה עיקשת עיכב הכוח הדרום־אפריקאי את הכוח הגרמני שתקף את העיר קמל (Kemmel) ממזרח (ראו מפה בעמ' 65). הקרב הסתיים בניצחון בריטי, אולם מפקד הארמיה נאלץ להסיג את כוחותיו לקו הגנה חדש באזור העיר הייזברוק (Hazebrouck) בשל הבקעות גרמניות בגזרות אחרות.³³ ב־11 באפריל החל הפיקוד העליון של חיל המשלוח הבריטי לשלוח כוחות תגבור שכללו קורפוס צרפתי ויחידות נוספות של חיל המשלוח, שאחת מהן הייתה הדיוויזיה האוסטרלית מס' 1 מהקורפוס האוסטרלי שהיה כפוף לארמיה 4. ב־12 באפריל החלה הדיוויזיה להתכנס בשטח הכינוס ליד אמיאן. שם היא הופגזה על ידי הגרמנים וספגה 60 נפגעים. הדיוויזיה קיבלה אחריות להגנת המרכז הלוגיסטי שבהייזברוק.

ב־13 באפריל, בעקבות חדירה של כוחות גרמניים ונסיגה של יחידות חיל המשלוח הבריטי, תפסה הדיוויזיה האוסטרלית מס' 1 את האזור הקדמי של קורפוס 15 בפיקודו של גנרל ג'ון דו קיין (John Du Cane). הדיוויזיה פרסה את החטיבה השלישית שלה בצפון הגזרה,

תותח הוביצר גרמני, 1916 | הימים שקדמו להתקפה הגרמנית התאפיינו בהרעשות ארטילריות גרמניות ובפשיטות לילות של הכוח הבריטי

הגרמני שהיה ערוך מולה נסוג עוד קודם לכן. באותו היום הורה קורפוס 15 למפקדת דיוויזיה 1 האוסטרלית להתחיל את הכנותיה לקראת מתקפת־נגד.⁴⁰

סיכום

ממלחמת העולם הראשונה בכלל וממתקפת האביב של 1918 בפרט הסיקו הצדדים הלוחמים שני לקחים כלליים:

1. לחידושים טקטיים יש תאריך תפוגה קצר מאוד. בתחילה ניתן להשיג באמצעותם הישגים נאים, אך עד מהרה לומד אותם היריב ומוצא דרכים כיצד להתמודד איתם.
2. כאשר החזית ארוכה ועמוקה, והתוקף מפעיל מאמץ מרכזי, יכול המגן להעביר במהירות כוחות מגזרות רגועות לעבר המאמץ המרכזי ולנסות לבלום אותו. לעומת זאת, אם מאמץ ההבקעה נעשה במקומות רבים על פני גזרה רחבה - כפי שפעלו הגרמנים באביב 1918 - קל יותר למגן לשמור על קו ההגנה שלו, משום שלתוקף חסרים במקרים רבים כוחות לניצול ההצלחה. התוצאה במקרים כאלה - כפי שאירע לרוב במלחמת העולם הראשונה - היא שחיקה הדדית מואצת. אולם בעייתם של הגרמנים באביב 1918 הייתה שהם כבר היו שחוקים הרבה יותר מאויביהם. מתקפת האביב הגרמנית ב־1918 אכן הביאה לקיצור המלחמה - אך לא באופן שתיכנן לודנדורף. היא כילתה משאבים רבים של צבא גרמניה ושיכנעה את הפיקוד הגרמני העליון שאין ביכולתו לנצח במלחמה. הלקחים שהוסקו ממתקפת האביב וממתקפת־נגד של בעלות הברית שנערכה לאחר מכן נלמדו על ידי שני הצדדים, והמסקנות השונות שלהם יושמו בחלקם במלחמת העולם השנייה ולאחריה.

גדודי החטיבה החלו לתפוס עמדות הגנה מדרום לעיר, באזור יער ניפ. מפקדת החטיבה אסרה לסגת מהקו במקרה של התקפה גרמנית. במקביל להיערכות להגנה ערכו גדודי החטיבה סיורים אלימים, ובמהלך אחד מהם נהרג מפקד גדוד 6.

ב־13 באפריל תקפו הגרמנים מדרום לצפון־מערב וממזרח למערב.³⁷ ההתקפה על האגף הדרומי של החטיבה, שבו החזיק גדוד 8, נפתחה בהפגזה על עמדות הגדוד. נסיגת כוח קדמי יותר מחטיבת המשמר 4 גרמה לכך שהגדוד נותר קו ההגנה המרכזי של הקורפוס באותה הגזרה. הכוח הגרמני לא הצליח להבקיע דרך המערך של גדוד 8 עקב הלחימה העיקשת שלו והודות לסיוע הארטילרי המסיבי שקיבל. בלילה יצאו לוחמים אוסטרלים מגוד 8 לסיורי לילה אלימים שבהם הרגו ושבו כמה גרמנים ולקחו שלל ציוד לחימה ובכלל זה מקלעים ומרגמות. למחרת שימש הציוד שנלקח שלל את הגדוד להדיפת ההתקפה הגרמנית. ביומן המבצעים של גדוד 8 מובא תיאור של הטקטיקה הגרמנית:

"האויב תוקף באמצעות תקיעת טריזים בעמדותינו, וכך מתאפשר לו לירות אש אגפית על העמדות במקלעים ובמרגמות".³⁸

במהלך 15 באפריל הדף גדוד 8 התקפה נוספת של הכוח הגרמני שניסה שוב - בעזרת סיוע ארטילרי - לתקוע טריזים בקו ההגנה וכך להבקיעו. ההתקפה ב־15 באפריל הייתה המאמץ האחרון של הגרמנים להשיג הבקעה בגזרה. במהלך ארבעת הימים שלאחר מכן הסתפקו הגרמנים בהפגזות ובהפצצות של כל הגזרה, אך לא ערכו התקפות קרקעיות נוספות.³⁹

ב־23 באפריל ערכה חטיבה 3 של הדיוויזיה התקפת־נגד, אך נכשלה. ב־25 באפריל ערכה חטיבה 2 התקפת־נגד, אך התברר לה שהכוח